

נייר עמדה

הצעת חוק מתן דין קדימה לבעלי עסקים קטנים בנושים בפשיטת רגל ופירוק חברה (תיקוני חקיקה),

התשע"ו-2016

מבוא

על פי החוק הקיים כאשר אדם פושט רגל, מחלקים את כספו בין כלל הנושים שלו, ללא קדימות מיוחדת, מלבד מספר מקרים מצומצם (בעיקר שכר עבודה של עובד של פושט הרגל ומסים). שאר החובות מחולקים באופן יחסי על פי גודל החוב. משמעות הדברים היא, שבדרך כלל כפועל יוצא מנוהל זה זוכים בדרך כלל בעלי העסקים הגדולים, בנתח משמעותי מן הכספים שנתרו בעוד בעלי עסקים קטנים שאינם מקבלים את כספם, על פי החלוקה הנהוגה נפגעים מאוד מפשיטות רגל. לעיתים, פשיטת רגל של גוף גדול, עלולה לגרום לשרשרת של פשיטות רגל של בעלי עסקים קטנים, שפרנסתם תלויה בו.

הצעת החוק של חבר הכנסת רועי פולקמן מבקשת לשנות את הנוהל הקיים ולתת זכות קדימה בגביית החוב במקרה של פשיטת רגל לבעלי עסקים קטנים. על פי ההצעה, בעלי עסקים אלו יהיו בעלי זכות קדימה להחזר עד לגובה 25% מהחוב, ולא יותר מ-21,000 ₪.

נייר עמדה זה מציג את המבט היהודי ביחס להצעת חוק זו.

מבט יהודי

- דיני קדימויות על פי המשפט העברי** – על פי המשפט העברי נקבע סדר קדימות פירעון החוב בכפוף לזמן החלתו. כלומר, החוב הקודם בזמן, גבייתו קודמת לפירעון חוב שנוצר מאוחר יותר, ללא קשר למועד פירעונם המוסכם והצפוי¹.
- שיקולים מוסריים ופרגמטיים בהסדרת חובות** – למרות דיני הקדימויות שהוצגו לעיל, בפועל לא תמיד נהגו על פיהם. בחובות של חברות. שיקולים מוסריים ופרגמטיים באשר לנושים השונים היו בסיס לתקנות שונות לאורך הדורות², למעשה המשפט העברי מכיר בחוקי המדינה לגבי פשיטת הרגל³, משום שסדרי הקדימויות בפשיטת רגל נוגעים בדרך כלל לאנשים רבים, וממילא הם עניין לשלטון המרכזי⁴. ברור שכאשר יש חשש שהסדרת הפירעון בדרך לא נכונה תגרום לאבדן פרנסה של חלק מן הנושים, יש לשלטון מחוייבות להירתם להסדרה נכונה⁵.
- הקדמת פירעון חובותיו של מי שעלול לפשוט רגל בעצמו** – המעלה הגדולה ביותר בצדקה היא השארת אדם בתוך מעגל העבודה, כדי שלא יהפוך לעני (רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק י הלכה ז). על כן, הקדמת פירעון חובותיהם של בעלי עסקים קטנים שיש חשש שפשיטת הרגל של החייב תפגע בהם, היא בעלת ערך מוסרי חשוב.

לסיכום: רבני צהר תומכים בהצעת החוק של רועי פולקמן, להסדרת דרכי פירעון החובות במקרה של פשיטת רגל, באופן שירחיק את הנושים הקטנים מסכנת התמוטטות כלכלית ופשיטת רגל של עסקיהם.

¹ יסודות דיני קדימויות בחובות מתוארים בשולחן ערוך חושן משפט סימן קד. בסעיף א שם נאמר: "מי שיש עליו בעלי חובות הרבה, כל מי שקדם זמן קנין של שטר, קודם הוא לגבות, בין קרקע בין מטלטלים, אפילו אם הגיע זמן פרעון של המאוחר קודם, בין מלוה עצמו בין מלקוחות". וראה גם שם סעיף יג: "מלוה בשטר ומלוה על פה מוקדמת, מלוה על פה קודמת לגבות מבני חרי [=מנכסים הנמצאים ברשות החייב], כיון שעדים מעידים שקדמה".

² כבר במשנה (כתובות פד:) מצינו את דעתו של רבי טרפון, שכאשר יש כמה נושים לחייב, מקדימים חלק מהחייבים על בסיס שיקול מוסרי "ייתנו לכושל שבהן". אמנם, להלכה אין נוקטים כדעתו של רבי טרפון, אבל כבר כתב הר"י מיגאש (בבא בתרא קכה:) שזו רק מסיבה צדדית, אבל כעקרון, סברתו של רבי טרפון שיש להקדים את הכושל, קיימת.

ואכן, מצינו תקנה של ועד ארבע ארצות (שו"ת צמח צדק סימן קיז) הנקרא 'תקנת בורח', שאם אדם היה חייב כסף, וחלק מהנושים שלו הם ספקים שמכרו לו סחורות ועוד לא קיבלו את התמורה, הרי שכל זמן שהסחורות קיימות ברשות החייב, הספקים קודמים ביחס לנושים אחרים.

³ שו"ת אגרות משה חושן משפט ב, סב.

⁴ אגרות משה שם: "ולפי זה, הדינים שקבעה המלוכה [=השלטון] לאם אחד ירד מנכסיו ואין בכחו לנהל עסק שלו שקורין פשיטת רגל והוא בעל חוב להרבה אנשים, שימנו ועד של ג' אנשים לחלק המעות בעין וכל הנכסים לכל בע"ח לפי סך המעות שחייבין לו... הוא מהדינים שנוגע לכל אנשי המדינה... וכל שכן כשהוא חברת מניות גדולה שאפשר שנוגע זה גם לאינם יהודים...".

⁵ כך למשל כותב הרב גורן (קביעת קו העוני לפי ההלכה, תורת המדינה עמ' 358 – 384): "ברור שהאחריות הכוללת על הצדקה והרווחה ולמנוע את העוני בישראל, ככתוב: "אפס כי לא יהיה בך אביון", מוטלת בראש ובראשונה על ממשלת ישראל, שהיא הרשות העליונה של העם". וכך מצינו גם בדבריו של הרב ולדנברג (ציץ אליעזר חלק ב סימן כב): "למדנו מכל זה, שבני העיר יש להם הרשות והיכולת לכופף זה על זה להשתתף לסידור כל הצרכים החיוניים הדתיים והסוציאליים שהעיר נצרכת להם, והוא הדין ומכל שכן שיש התוקף לכך ביד נבחרים וטובי העיר שנבחרו ע"י אנשי העיר לשם שמירה ודאגה לצביונה ושכלולה של העיר, כי חוב קדוש מוטל על כל אחד ואחד מאנשי ותושבי העיר לדאוג על כל צרכיה הכלליים שעיר ישראלית נצרכת להם".